

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Daniela Pešková

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Genderové stereotypy v rozhlasové
publicistice. Případová studie pořadu
Českého rozhlasu *Plus Den podle.***

Daniela Pešková

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: doc. Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

Studijní program: Žurnalistika – Televizní a rozhlasová studia

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Genderové stereotypy v rozhlasové publicistice. Případová studie pořadu Českého rozhlasu Plus Den* podle vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování *doc. Mgr. Andree Hanáčkové, Ph.D.* za její čas, cenné rady, trpělivost a odborný dohled při vedení mé bakalářské práce. Dále také za možnost častých osobních konzultací a neustálé podpory.

Obsah

Úvod	6
Metodologie a kritika literatury.....	8
Terminologická a teoretická část	17
2.1. <i>Sociální konstrukce reality a genderové stereotypy.....</i>	17
2.3. <i>Kodex Českého rozhlasu.....</i>	21
2.4. <i>Typ pořadu.....</i>	22
Analytická část	24
3.1. <i>Kritéria výběru výzkumného vzorku</i>	24
3.2. <i>Technika výzkumu a způsob zpracování dat</i>	25
3.2.1. Metoda zaznamenání dat	25
3.2.2. Typ kódování	26
3.2.3. Práce se záznamem	28
3.3. <i>Analýza dat</i>	28
Závěr	39
Seznam použitých pramenů a literatury.....	42

Úvod

Genderové stereotypy jsou v současnosti stále součástí našeho každodenního života. Sami je vytváříme, rozmnožujeme a předáváme dalším generacím na základě sociální konstrukce reality, která pracuje s habitualizací, tedy jevem, který se projevuje, pokud konkrétní činnost často opakujeme a ona se ustaluje jako vzorec. Tento proces funguje u primárních věcí, jako je hodnota peněz či ustanovení funkce některých nástrojů, ale i u sekundárních či terciálních, jako je právě chápání stereotypů a jim přisuzovaným vlastnostem. Zjednodušeně nazýváme stereotypem soubor rysů a vlastností, které připisujeme určité skupině a tím pádem i podceňujeme její rozmanitost. V případě této bakalářské práce konkrétnímu sociálnímu pohlaví, jinak také nazývanému gender.

Genderové stereotypy najdeme v podstatě na všech úrovních našeho společenského života. Už jako dětem nám jsou předčítány knihy, které obsahují značně více mužským postav než těch ženských. Jsou nám předkládány určité typické vlastnosti a fyzické znaky vztahující se k jednotlivým pohlavím. Holčičky jsou „typicky“ hezké, hodné a emocionální, chlapečkové zase svalnatí, dominantní a objektivní. Postupně se v životě učíme, že některé věci a témata, nejsou pro náš gender typické. Matematika, auta jsou čistě mužské záležitosti, kdežto zpěv a panenky zase pouze ženské. Stereotypy přebírá i prostor médií a reklamy. Nerovné postavení se projevuje v platech, při pohovorech do zaměstnání, u vysokých postů ve firmách, ale i jednoduchých věcech, jako je výběr oblečení nebo zájmů. Právě zálibami a jejich stereotypnímu přiřazení k určitému sociálnímu pohlaví, se chce tato bakalářská práce věnovat. Primárním cílem je zjistit, zda se takovéto sociální nátlaky vyskytují v médiu veřejné služby, konkrétně v rozhlasu, které shledávám jako médium určené nejen k plnění informační funkce, ale i jako nositele kulturních a společenských hodnot a s nimi spjatými očekáváními směrem k genderu.

Dle Kodexu Českého rozhlasu by vysílání mělo podporovat soudržnost společnosti zvláště se potom vyvaroval sexuální diskriminaci (*„Podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství zvláště se vyvaruje kulturní, sexuální, náboženské, rasové či politické diskriminace a společenské*

segregace.“¹). Abych mohla ještě lépe zkoumat tento stereotypní jev, zaměřím se pouze na jeden konkrétní publicistický pořad, kterým je *Den podle*. V něm si celý redakční tým volí konkrétní vysílaná témata, kterými se bude moderátor či moderátorka ten den zabývat. Tudíž je zde jasně vidět, zda společnost určuje moderátorské zájmy a porozumění situacím dle jeho genderu či nikoliv. Zároveň na akademické půdě nebylo toto téma dosud prozkoumáno. Na konci výzkumu bych teda měla být schopna dodat důkazy, zda se genderové stereotypy nachází v již zmíněném pořadu, a to pomocí grafů, které budou odrážet hlavně obsahovou a tematickou analýzu kódovaných dat. Dalším cílem práce je zjistit, zda pořad *Den podle* dodržuje Kodex Českého rozhlasu.

Abych svou teorii dokázala, je má bakalářská práce rozdělena do tří částí. V první kapitole nastíním základy vybrané metodologie, tedy znázornění procesu kódování sebraných dat, a vyhodnotím literaturu, z které jsem vycházela. Také se zde budu zabývat výzkumnou otázkou a hypotézami. Druhá kapitola se bude věnovat základním pojmům, jako jsou konstrukce sociální reality, Kodex Českého rozhlasu nebo genderové stereotypy. Poslední hlavní kapitola přinese vymezení zkoumaného vzorku, argumentaci ke kódování a výsledky výzkumu v podobě grafů.

¹ Český rozhlas. Kodex Českého rozhlasu. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>

Metodologie a kritika literatury

Než bude možné přejít ke konkrétním jednotlivým částem mé bakalářské práce, je potřeba si nejdříve představit několik různých publikací, které sloužily jako báze pro východiska jednotlivých částí mého výzkumu. Následně představím i literaturu, která v různých směrech a z různých důvodů naopak nebyla nápomocná pro účely mé bakalářské práce.

Primárních zdrojů k metodologii, tedy kvalitativnímu výzkumu a dále specifičtěji obsahové a tematické analýze, bylo mnou vybráno několik. Publikace *Základy kvalitativního výzkumu* od Juliet Corbinové a Anselm Strauss se zdála být prvním adekvátním zdrojem, a tedy odrazovým můstkem mé bakalářské práce. Kniha nabídla souhrn druhů kvalitativních analýz, díky čemuž byl následný výběr zvolených analytických metod přesnější. Nápomocná byla i při konstruování mého analytického postupu, kdy poukázala na řadu výhod a nevýhod jednotlivých metodologií.

Dalším významným zdrojem byla publikace o výzkumu médií od Renáty Sedlákové, která byla účelná zejména při formulaci hypotéz mé bakalářské práce, ale také popisovala obsahově analytické postupy a zároveň jejich handicap na konkrétních příkladech. Při rešerši na tematickou analýzu jsem zvolila publikaci *Using thematic analysis in psychology* od Virginie Braunové a Victorie Clarkeové. Její výhodou byly konkrétně představené popisy jednotlivých fází výzkumu, kterým se v mé práci později i věnuji.

Méně přínosné jsou některé spíše žurnalisticky zaměřené publikace, které se zdály na první pohled jako využitelné základní texty, z kterých se budu odrážet, později se ale ukázalo, že jejich zaměření, nebylo pro můj výzkum vhodné a ani vcelku nápomocné (například *Metody výzkumu médií* od Tomáše Trampoty a Martiny Vojtěchovské).

Pro seznámení s teorií sociální konstrukce reality je stěžejní kniha vydaná pod stejným názvem od Petera Ludwiga Bergera a Thomase Luckmanna, kteří se samotnou teorií přišli. Přestože je jejich výzkum a následná publikace zásadním

zdrojem pro můj výzkum, byla v některých ohledech velmi nepřehledná a nesrozumitelná. Problematické jsou hlavně obecné významy místo konkrétních příkladů a vysvětlení, které jsou často tak typické právě pro základní texty zabývající se sociologií. Důležité bylo také zaujmout kritický postoj k celé publikaci z důvodu doby jejího vydání. Žádoucí tedy bylo, zajistit si konkrétnější a novější zdroje. Tím byl například záznam přednášky doktora Dennise Hiebarta, profesora z University of Providence, který nejenomže představil přesné a konkrétní příklady dopadů sociální konstrukce reality, ale představil i její dopady na primárních věcech, jako bylo například ustanovení hodnoty peněz.

Výchozím zdrojem kapitoly genderová stereotypizace se zdála být nová publikace *Ženské hrdinky a jejich zobrazování v českých televizních krimiseriálech* od Jany Jedličkové a Ivety Jansové, která byla příhodná z hlediska její novosti, a tudíž svěžího pohledu na problematiku. Kniha se však převážně zaobírá televizními studii a konstruováním ženských postav. Novým úmyslem tedy bylo podívat se do základních publikací genderových studií a z nich se následně odrazit, což se později ukázalo jako vynikající nápad. *Velký sociologický slovník* nabídl jednoduché vysvětlení pojmu stereotyp, kniha *Sociologie* od Anthonyho Giddense zase poskytla uvedení do problematiky chápání a vymezení genderu. Následně mě tato publikace odkázala na konkrétnější knihu zabývající se přímo genderovou stereotypizací a jejími projevy ve společnosti. Anna Oakley ve své knize *Pohlaví, gender a společnost* se pomocí popisu vývoje dostává hlouběji do této problematiky a předkládá jednoduše pochopitelné vysvětlení a příklady.

V neposlední řadě využiji pro určení a upřesnění žánru pořadu *Den podle* publikaci od Viktora Jílka s názvem *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimo jazykových vlivů*, která je sice specializována na žurnalistiku ve smyslu objektivnosti a přesnosti, nabídla však přesné a výstižné vymezení některých typů žurnalistických žánrů, které v médiích najdeme, ať v těch audiovizuálních nebo pouze v těch auditivních. Navíc mi byla dobře známá kvůli předběžnému seznámení s touto publikací pro jeden z mých předmětů zabývající se právě stylistikou vyjadřování novinářů a užití jednotlivých žánrů s konkrétními příklady. Adekvátním zdrojem této problematiky se zdála také kniha *Key Concept of Radio Studies* od Hugh Chignella, po bližším prozkoumání jsem ji však vyřadila ze seznamu literatury z důvodu absence žánru publicistika či její podobné formáty.

Kniha se zmiňuje pouze o formátu talk radio, ve kterém je však host velice vyhraněný a kombinují se zde phone-ins, což není blízké pořadu *Den podle*. Přestože jsem očekávala, že výchozími zdroji tohoto tématu budou pouze zahraniční publikace, překvapivým zdrojem pro seznámení s problematikou určení byla nakonec kniha od Josefa Maršíka *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Ta se totiž stejně jako publikace Viktora Jílka zabývá publicistikou a nabídla přesné vymezení jednotlivých pojmů, které se daly skvěle aplikovat při interpretaci žánru pořadu *Den podle*. V neposlední řadě nemohla mezi literaturou chybět kniha *Radio in Context* od Guye Starkeyho, která sice nebyla nakonec přímo využita v mé práci, nabídla však široký pohled do jednotlivých žánrů v auditivním médiu a jejich přesnému určení.

Charakteristika kvalitativního výzkumu

Na následujících řádcích se budu zabývat mnou zvolenými metodami, které sloužily hlavně ke kódování sesbíraných dat. A přestože by se mohlo zdát, že z hlediska záměru a metody sběru dat pro můj výzkum by se lépe hodila kvantitativní studie a její konkrétnější analýzy a s nimi spojené metody, vzhledem k humanitnímu zaměření mého výzkumu, objektivnímu kódování, které kvůli pozdější analýze muselo proběhnout při poslechu jednotlivých dílů pořadu *Den podle*, a cílené finální teorii porozumění fungování zmíněného pořadu z hlediska výskytu genderových stereotypů, se jeví využití kvalitativního výzkumu jako žádoucí a také vhodnější.

Kvalitativní výzkum slouží ke tvorbě teorie a je často užit při terénních výzkumech nebo pozorováních s různou mírou bez zásahů do dění. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“² Někteří ho

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 50.

také definují jako výzkum, který se zaměřuje na získání hluboké interpretace sociální reality s užitím malého počtu respondentů či krátkodobého pozorování.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvalifikace.“³ Přestože je kvalitativní výzkum tedy určený pouze pro šetření, která nevyužívají statistik, i nám se bude v tomto případě hodit. Poslech dílů totiž sice bude kvalitativního způsobu, kdy podle obsahové a tematické analýzy budu rozhodovat, o jakých tématech moderátoři a moderátorky referují. Což je i jeho cílem, tedy proniknutí do hlubších vrstev zkušeností, postojů, názorů a životních strategií.⁴ Následná klasifikace údajů a její vyhodnocení však bude způsobem statistické analýzy. *„...tím vlastně kvantifikují kvalitativní data.“⁵* Zpracování tedy bude obsahovat kvalitativní kódování, následnou analýzu a zakončeno bude interpretací výsledků. Samozřejmě jde kvalitativní výzkum využít i opačným způsobem. Typickým příkladem je například sčítání lidu.⁶

U kvalitativního výzkumu je potřeba být pozorný a seznámený s jeho možnými nevýhodami. Získaná znalost například nemusí být zobecnitelná na populaci nebo v jiném prostředí. Výsledky jsou také snadněji ovlivnitelné výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. Abych se těmto handicapům vyhnula, zvolila jsem následně obsahovou a tematickou analýzu, které mi pomohou kódování jednotlivých dat zobjektivnit. Následné vyhodnocení výzkumu se bude odrážet především v objektivní analýze obsahu komunikace předávané auditivním médiem posluchačům.

³ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. s. 10.

⁴ DUDOVÁ, Radka, Alena KŘÍŽKOVÁ a Drahomíra ZAJÍČKOVÁ. *Gender v managementu: kvalitativní výzkum podmínek a nerovností v ČR*. Praha: VÚPSV, 2006. ISBN 80-870-0732-8. s. 31

⁵ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. s. 10.

⁶ Tamtéž. s. 10.

Charakteristika obsahové analýzy

Pro potřeby práce jsme zvolila tedy techniku obsahové analýzy, která se běžně užívá pro průzkum mediálních sdělení, přesněji jak objektivně média informují o konkrétní události. Při obsahové analýze tedy může dojít k tomu, že více vědců dojde ke stejným výsledkům, protože tato analýza slouží jako „...výzkumná technika pro kvalitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace.“⁷ Tuto teorii dokládá i tvrzení Helmuta Scherera: „Systematičnost zpracování výzkumných jednotek na základě měrných kategorií přináší standardizovaná data, která po statistické analýze představují četnost popřípadě korelaci výskytu vybraných znaků ve zkoumaných mediálních obsazích.“⁸ Tato standardizovaná data později fungují výhodněji při analýze a rozdělení do jednotlivých grafů.

Obsahová analýza se začala využívat už v 19. století ke zjištění obsahu periodik nebo k porovnávání velikosti článků dle jejich zaměření. Výzkumná technika se rozšiřovala společně s masovým tiskem a později byla aplikována nejen na psané texty, ale i na dokumenty vizuální a audiovizuální. Nejvíce se využívala ve dvou odvětvích, a to ke zkoumání politické propagandy a analýze komerčních reklam, později zájem o obsahovou analýzu opadl i kvůli nutné shodě na klasifikaci u jednotlivých výzkumů. Během posledním dvaceti let se však zájem o obsahovou analýzu opět obnovil, díky zavedení levných mikropočítačů a všeobecnému snížení nákladů na techniku.⁹

„Největší výhodou obsahové analýzy je možnost analyzovat velké množství zkoumaných dat, což je nevyhnutelné v případě, že chce badatel získat široký přehled o určitém tématu v médiích.“¹⁰ Perfektně se tedy tato analýza hodí pro

⁷ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2015. s. 291.

⁸ Tamtéž. s. 295.

⁹ WEBER, Robert Philip. *Basic Content Analysis*. 49. Newbury Park: SAGE, 1990. s. 12

¹⁰ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. s. 300.

zkoumání dlouhodobých trendů nebo k porovnávání reprezentace určitých skupin v různých médiích. Na druhou stranu je třeba vnímat i nevýhodu tohoto typu analýzy, totiž že zjednodušuje určitá data. „*Analýza redukuje zkoumanou skutečnost na počítatelné jevy, při řazení daného prvku do některé z kategorií jsou nutně opomíjeny další unikátní vlastnosti jednotky.*“¹¹ Dalším nedostatkem se může zdát nezpůsobilost nabídnout vysvětlení či hlubší pochopení zkoumaného problému. Navíc zde najdeme stejný problém jako u kvalitativního výzkumu, tedy že kódovací systém může a často je velice selektivní. „*Samotné kódování může být rozděleno na dvě kategorie. Deduktivní kódování probíhá dle existující teorie, kdežto induktivní kódování je vytvořeno přímo z textu, kdy výzkumník rozpoznal téma a uložil ho jako typ kódu.*“¹² Induktivní kódování se v mém případě zdálo být výhodnější i z hlediska nemožnosti striktně a přesně rozdělit, co například spadá ještě do politických témat a co už naopak ne. Jednotlivému rozdělení témat a mé argumentace k němu se však budu věnovat v pozdějších kapitolách.

Charakteristika tematické analýzy

Protože jsou kvalitativní data velice komplexní a obsáhlá, zdá se být jako vhodný nástroj k širokému postihnutí tohoto problému ještě tematická analýza, abychom rozměr našeho výzkumu neomezili pouze na data získaná obsahovou analýzou. Tematická analýza je opět standardní metoda při analýze mediálních textů, kdy témata řadí do kategorií, která jsou definována ještě před samotným výzkumem. „*Jelikož tematická analýza nevyžaduje podrobné teoretické a technologické znalosti přístupů, jako je například zakotvená teorie, může nabídnout přístupnější formu analýzy, zejména pro ty, kteří jsou na počátku*

¹¹ TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 110.

¹² MAYRING, Philipp. *Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution*. Klagenfurt, 2014. s. 9.

kvalitativní výzkumné kariéry.“¹³ Poněvadž mi v této práci nejde o vytvoření komplexní teorie, rozhodla jsem se pro teoretický přístup, tedy předem stanovenou výzkumnou otázku.

*„Flexibilita tematické analýzy přináší řadu výhod, ale samozřejmě také ohrožení. Nejvíce zdůrazňuje roli výzkumníka jakožto aktivního prvku, který přemýšlí o datech, hledá v nich spojení a svým způsobem jim rozumí a interpretuje je.“*¹⁴ Výzkumník tedy musí vědět, co dělá, proč a kam jeho výzkum směřuje. Přitom v průběhu analýzy musí učinit řadu důležitých rozhodnutí. Stanovení si, co je téma, co výzkumník hledá, zároveň však vnímat změny a být otevřený přehodnocením, je skvělým příkladem. Je dobré však mít na vědomí, že i u této analýzy mohou být její výsledky napadeny kvůli otázce objektivity. Velmi často se totiž stanovisko jednoho člověka neshoduje s postojem druhého, i když pozorují ty samé informace, události a situace. Zdá se tedy, že pochybnost mého výzkumu se může projevit v několika stránkách. Je tedy velice důležité poukázat na přesné metody, kterých jsem se držela, které vycházejí z uznávaných a ověřených výzkumů, a že jsem se objektivně snažila, jak kódovat jednotlivé poslechnuté body pořad, tak následná analýza sesbíraných dat proběhla opět na základě teorie a metody, které byly představeny výše.

Braun a Clarke¹⁵ v šesti bodech popisují, jak přesně by měla tematická analýza probíhat, aby byl její postup co nejvíce transparentní. Přičemž se neustále vracejí k předchozím bodům pro ověření objektivity jejich kódování a následně postupují vpřed ve svém výzkumu. Využívám jejich šestibodový systém a zároveň ukazují, jak jsem postupovala při své práci.

1. Seznámení se s daty zahrnuje hloubkový průzkum dat a v něm hledání významů, vzorců a tvoření prvních kódů. Pokud výzkumník sbírá data

¹³ BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE. *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative Research in Psychology. roč. 3. č. 2. s. 77-101.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

z rozhovorů či televizních programů, je nutné, aby si výsledná data sepsal. Čím větší porozumění, tím větší výhoda při konečném vyhodnocení. Je tedy na místě si nejdříve část programu či rozhoru poslechnout, vytvořit předběžné vzorce kódů a následně teprve pokračovat v poslechu či pozorování dále. Právě to jsem provedla při vstupní rozsáhlé posluchačské rešerši pořadu *Den podle*.

2. Generování počátečních kódů znamená, že výzkumník hledá opakující se vzorce a vytváří počáteční seznam kódů v datech. Je ale důležité myslet na to, aby jednotlivé kódování nebylo moc složité a nezahrnovalo zbytečně moc dat, ale zároveň aby nebylo ani příliš jednoduché, a naopak řadu témat či vzorců vynechávalo. Takže jsem například politická témata rozdělila na domácí a zahraniční, protože by jinak zahrnovala tato nerozdělená kategorie zbytečně moc dat, která by později byla opomíjena a zároveň se toto rozdělení jevilo jako důležité pro mou následnou analýzu.
3. U hledání témat již byla většina dat přiřazena a zakódována. Začíná první analýza dat, tedy jejich třídění a porovnávání. V této části se doporučuje užití tabulek, aby se některé kódy neocitly ve více kategoriích. I v tomto ohledu jsem postupovala zcela podle metody a zaplnila první tabulky daty a jejich kódy.
4. Přezkoumání témat: výzkumník si stanovuje hranice mezi tématy, protože může zjistit, že některá jsou podobná a nepoužitelná, jiná mohou obsahovat zbytečně mnoho znaků. Validita jednotlivých témat se následně zvažuje vůči celému souboru. Znovu dochází k přezkoumání celého souboru. Zvažovala jsem, zda neoddělit sportovní témata od kulturní kategorie, referování o sportu se však vyskytlo pouze u dvou moderátorů a vymezení této kategorie by tedy v následné analýze bylo nepoužitelné.
5. Definování a pojmenování témat. V této fázi už víme, jak se od sebe jednotlivá témata liší, objevujeme subtémata. Vymýšlíme názvy témat, aby byla od prvního pohledu rozeznatelná. Názvy musí být srozumitelné, je na místě pojmenovat témata slovem, které i pro neodborníka bude ihned znamenat určitý význam.

6. Sepsání zprávy zahrnuje vyhodnocení konečné analýzy a vypracování závěru práce. Výsledná data a jejich projevy v grafech musí být jasně pochopitelná a srozumitelná i pro do problematiky nezahrnuté pozorovatele.

Výzkumné hypotézy

Jak vyplývá z úvodní části, výzkumných zjištění v tomto odvětví je velmi málo. Genderové rozdíly v současném rádiu nejsou ve výzkumech hlavním problémem, dodržování kodexu institucemi je zase vhodnější pro dlouhodobé bádání. Cílem mé diplomové práce je prokázat, že genderová stereotypizace se v našem prostředí nadále a opětovně vyskytuje, a že je nám prezentována i skrze ty prostředky masové komunikace, které se by měly vyvarovat diskriminaci. Na analýzu přitom nahlížím optikou teorie sociální konstrukce reality, která se zabývá sociálními konvencemi a jejich následným předáváním ve společnosti z generaci na generaci, a kterou blíže a srozumitelněji představím v teoretické části.

Ve své bakalářské práci jsem si vytyčila následující výzkumné hypotézy:

Výběr témat představený moderátory a moderátorkami pořadu *Den podle* souvisí s genderovou stereotypizací v podobě společností určených oblastí, kterým by se jednotlivá sociální pohlaví měla věnovat.

Pořad *Den podle* vzbuzuje podezření na porušení článku 18 Kodexu Českého rozhlasu, který odkazuje na věnování zvýšené pozornosti rovnoprávnosti mužů a žen, dále také poukazuje na zákaz diskriminace, zejména z důvodu pohlaví.

Cílem tohoto kvalitativního výzkumu, který využije obsahovou a tematickou analýzu, je testování uvedených hypotéz.

Terminologická a teoretická část

2.1. Sociální konstrukce reality a genderové stereotypy

Tato práce je zakotvená na pojmech jako sociální konstrukce reality a genderové stereotypy. V následujících kapitolách bych ráda tyto pojmy teoreticky uchopila a vysvětlila. Toto objasnění nám následně pomůže lépe pochopit způsob a důvod, jakým své hypotézy na pořad *Den podle* aplikuji.

S teorií sociální konstrukce reality přišli v minulém století sociologové Peter Ludwig Berger a Thomas Luckmann, ve stejnojmenné knize. Ta poprvé vyšla v roce 1966 a ihned se stala ústředním zdrojem konstruktivistických teorií v sociologii. Je však nutné k této teorii přistupovat kriticky, hlavně z hlediska vývoje společnosti a dnešních konvencí a společenských předpokladů či pravidel.

Hlavní myšlenkou této teorie je, že fungování lidského světa není objektivně danou skutečností, nýbrž společenským konstruktem, který si vytvářejí sami lidé, ovšem o tom nevědí. Přistupují tedy k němu jako k objektivní realitě, následně je tento koncept znovu a znovu konstruován. „*Veškerá lidská činnost podléhá habitualizaci. Jakákoliv často opakovaná činnost se ustálí ve vzorec, který pak může být bez větší námahy napodobován a který je pak svým vykonavatelem chápán jako tento vzorec.*”¹⁶ Takovéto jednání usnadňuje jedinci život, protože nemusí každou akci opět definovat a vyhodnocovat. Jednoduše se bude řídit stanoveným sociálním řádem. Na druhou stranu se s některými sociálními problémy můžeme ocitnout v kruhu, z kterého nelze ven, kvůli neustálému opakování určitého vzorce a vytvářením tak jeho objektivizace. „*Sociální řád není jednoduše daný, není přirozený ani není plně určen. Nýbrž je vytvářen a nadále tvořen lidmi. Otázkou*

¹⁶ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. s. 56.

*tedy zůstává, jak se něco stane skutečným.*¹⁷ Tímto způsobem vzniklo pojetí peněz, chápání lidských hodnot, definice manželství a také právě námi zkoumané přisouzené vlastnosti konkrétního sociálního pohlaví.

Ke konstruování skutečnosti dochází podle Petera Ludwiga Bergera a Thomase Luckmanna třemi propojenými procesy, tedy pomocí externalizace, objektivizace a internalizace. Při externalizaci si jedinec svou vlastní činností vytváří sociální svět, na kterém se ovšem stává závislý. Náhle se musí prostředí přizpůsobit a to buď primárně, například že si obleče více vrstev kvůli udržení tělesné teploty, nebo sekundárně, kdy si osvojuje jazyk dané společnosti nebo prostředí. V objektivizaci se nejenom námi vytvořený svět stává na nás nezávislý, zároveň se ale lidské konstrukty začnou stávat objektivními a předávají se dalším generacím, které je budou brát jako samozřejmost. Jinými slovy se jedinec v každodenním životě rozhoduje podle existujícího řádu, ocitá se v ustanoveném světě, který se jeví jako objektivní či přirozený, jeví se jako svět přírody. Tento společenský svět je však vytvořen lidmi, což si ovšem jedinec neuvědomuje. K objektivizaci dochází prostřednictvím institucionalizace (sociální role a hodnoty pevně spojeny se společností či organizací), sedimentace (osvojování sociálního řádu s jinými) a legitimizace (uznání sociálního řádu ostatními, ale i vyššími organizacemi). Třetím procesem konstruování skutečnosti je internalizace, kdy se do vědomí člověka během socializace zpětně promítá jím vytvořený objektivizovaný sociální svět, člověk si osvojuje společenský řád a konvence, snaží se přežít ve společnosti, zároveň se však může nacházet i v rozporu se společenskými předpoklady a sebou samotným.¹⁸

¹⁷ HIEBERT, Dennis. *What does 'The Social Construction of Reality' Mean?* In: Youtube.com [online]. [cit.16.11.2020]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=SqFhdIgs6w&list=PLdq05WBsfecCGr90XfBNrp9NO_QsegGA&index=2&t=0s

¹⁸ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. s. 129.

Pořad *Den podle* je určitým mediálním sdělením, které vytváří instituce zvaná Český rozhlas. Je tedy na místě poukázat na způsob jakým tuto teorii využívají oba tyto konstrukty. *“Instituce řídí lidské chování tím, že předem stanovují vzorce chování, které lidskému chování předurčují jeden směr ze všech možných teoretických směrů.”*¹⁹ Instituce tedy funguje jako druh sociální kontroly, která řídí a usměrňuje lidské chování. Média zase pomocí jazyka přisuzují určité významy jak dění, tak i jeho aktérům, a ty následně objektivizují ve svých mediálních sděleních.

Podobně je třeba si vyjasnit, jak tato práce vnímá problém genderové stereotypizace. Jak uvádí Anthony Giddens, gender se týká psychologických, sociálních a kulturních rozdílů mezi muži a ženami. Gender se vztahuje k sociálně konstruovaným pojetím maskulinity a femininity a není nezbytně přímým produktem biologického pohlaví.²⁰ To definuje fyziologické a anatomické aspekty našeho těla, může tedy nastat ve společnosti situace, že muž s fyziologickými a anatomickými aspekty maskulinity se cítí zároveň konturován femininně a naopak.²¹ Tato problematika je však již mimo rámec mé bakalářské práce. Anna Oakley ve své knize *Pohlaví, gender a společnost* vnímá pojem gender v těsné souvislosti se sociálním světem: *„Gender vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojené s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností.“* Poukazuje i na to, že určení rolí, chování a norem, které se vztahují k ženám a mužům, není danou entitou, ale liší se v různých společnostech, obdobích i sociálních skupinách.²² Gender bychom tedy mohli zjednodušeně vysvětlit jako určitý sociální konstrukt reality, který obsahuje soubor lidmi vytvořených pravidel a představ vztahujících se k jednotlivým genderovým typům, ale zároveň se v různých kulturách či sociálních

¹⁹ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. s. 58.

²⁰ JARKOVSKÁ, Lucie. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. Brno: Nesehnutí, 2005. s. 13.

²¹ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 2. vydání. Praha: Argo, 2013. s. 271.

²² OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. s. 11-12.

skupinách tato sociální představa může lišit, Toto tvrzení potvrzuje i poznámka v knize *Sociologie* od Anthonyho Giddense. Genderové identity vznikají teprve ve vztahu k tomu, jak společnost rozdíl mezi pohlavími vnímá a zpětně pomáhají tyto rozdíl utvářet. Lidská sexualita sice obsahuje biologický koncept, ale zdá se, že sexuální chování je z větší části spíše naučené než vrozené.²³ Jak už jsem tedy poukazovala v úvodu své práce, některé vlastnosti, které se jednotlivým sociálním pohlavím přisuzují a my samotní je později přisuzujeme, se učíme už od dětství ať už z dětské literatury, v sociálních skupinách ve školce nebo přímo v rodinném kruhu.

Stereotyp je velmi stabilní prvek ve vědomí, regulující vnímání a hodnocení určitých skupin jevů, ovlivňující názory, mínění, postoje a chování.²⁴ Jedná se často o zjednodušené zkrácení a hodnocení určité skutečnosti, které je zatíženo zkrácením, chybami nebo předsudky. Výsledkem jsou tak často různé nálepky a s nimi spojenými předpokládanými vlastnostmi, rolemi a postaveními ve společnosti. Stereotypy jsou vytvářeny především rodinnou výchovou, vzorem rodičů, jsou přejímány od nejbližšího sociálního okolí, od uznávaných autorit. Na jejich utváření se dále také podílí sdělovací prostředky.²⁵ Zdá se tedy, že tyto dva pojmy spolu mají úzkou spojitost i z hlediska času, kdy se s nimi poprvé setkáváme, tedy už v útlém věku našeho dospívání. Kdy se jim často nemůžeme bránit a přijímáme je jako dané a zároveň objektivní a naprosto normální fungování světa. Tomu samozřejmě přispívá i sociální konstrukce reality, která tyto představy ukotvuje, objektivizuje a nadále předává dalším a dalším generacím.

V rámci celého významu jde tedy o stereotypizaci vztahující se k sociálnímu pohlaví člověka. „*Genderové stereotypy jsou názory a postoje k maskulinitě a femininitě. Když lidé asociují vzorec chování s mužem nebo ženou, mohou*

²³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 2. vydání. Praha: Argo, 2013. s. 272.

²⁴ NEŠPOR, Zdeněk R. a Olga VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník [online]. 3. verze. Praha: Karolinum, 2018 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/VSgS>

²⁵ Tamtéž.

*přehlédnout individuální odchylky a výjimky, a mohou dojít k názoru, že toto chování je bezvýhradně spojeno s jedním genderem. Proto se genderové role mohou proměnit v genderové stereotypy.“*²⁶ V některých případech mohou být takto definované stereotypy neškodné, problém ale nastává ve chvíli, kdy jsou na základě těchto předsudků omezovány životy mužů a žen. V posledních deseti letech přitom byly psychologické a sociálně psychologické faktory stále častěji považovány za možné vysvětlení genderových rozdílů na trhu práce.²⁷ Když je doktor upřednostněn před doktorkou, protože „ženy neumí udržet své emoce na uzdě“. Když odmítnu mužského kadeřníka, protože „muži kráse nerozumí“. Když moderátorka nedostává k rozpracování stejné množství ekonomických témat jako její kolega, protože „ženy a čísla přeci dohromady nejdou“.

2.3. Kodex Českého rozhlasu

Už jsem poukázala na fungování sociální konstrukce reality a následné prezentace genderových stereotypů a jejich opakování a promítání se do společnosti skrz auditivní, ale vlastně jakákoliv média. Zbývá však ještě jeden důvod, proč genderově stereotypní jevy v pořadu *Den podle* přesně zkoumat. Pořad *Den podle* byl vysílán na stanici Český rozhlas Plus, která spadá pod veřejnoprávní auditivní médium Český rozhlas. Poněvadž se tedy jedná o médium veřejné služby, existuje zákonem stanovený kodex, který má za úkol toto médium bezpodmínečně dodržovat. Pro mou bakalářskou práci je důležitá jedna konkrétní část, tou je Hlava III, článek 18 pod názvem *Zákaz diskriminace*, ve kterém přesně zní:

*„18.3 Český rozhlas věnuje zvláštní péči rovnoprávnosti uplatnění mužů a žen, a to jak v provozu Českého rozhlasu, tak ve skladbě programu.“*²⁸

²⁶ BRANNON, Linda. *Gender: psychological perspectives*. Seventh edition. New York, 2017. s. 168.

²⁷ PYTLIKOVÁ, Mariola. *Gender wage gap and discrimination in the Czech Republic*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. s.9.

²⁸ Český rozhlas. Kodex Českého rozhlasu. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>

A právě z tohoto ojedinělého důvodu, tedy dodržování genderové vyváženosti ať v provozu nebo struktuře vysílacího programu, budu zkoumat, zda pořad *Den podle* tuto část kodexu dodržoval a splňoval její podmínky.

2.4. Typ pořadu

Pořad *Den podle* vysílaný na rádiové stanici Český rozhlas Plus začal v březnu roku 2013 a byl ukončen po sedmi letech minulý rok v březnu.²⁹ Jednalo se o živě moderovaný pořad vysílaný každý všední den odpoledne, konkrétně v sedmáct hodin odpoledne, a obsahující především publicistické rozhovory, na kterém se každou epizodu podílel redakční tým společně s moderátorem či moderátorkou vybraných právě pro konkrétní díl. Vysílací schéma bylo striktně dodržováno, s výjimkou některých svátků. Například na Štědrý den roku 2019 byl pořad vysílán, v Den české státnosti stejného roku však nikoliv. U mikrofonu se střídali Libor Dvořák, Petr Šimůnek, Martina Mašková, Lucie Vopálenská, Vladimír Kroc a Helena Šulcová.

Rozhovor je využíván zejména k získávání informací a názorů – nejčastěji od kompetentních nebo nějak zainteresovaných osob.³⁰ Aplikuje se zejména v žurnalistickém odvětví a má přesně stanovený postup a ustálené způsoby. „*Jasně vymezená role tazatele a dotazovaného. Redaktor volí téma hovoru, vybírá partnera, připravuje logickou stavbu rozhovoru, klade otázky, dbá, aby se dotazovaný neodchyloval v odpovědích od ústředního tématu, navozuje určitou atmosféru, shrnuje podstatné závěry.*“³¹ Od žurnalistického rozhovoru se však ten publicistický v některých ohledech významně liší, a to nejenom atmosférou. Jsou zde užity všechny typy otázek, tedy nejen alternativní, dichotomické a doplňující,

²⁹ Český rozhlas. O pořadu Den podle... In:Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/den-podle-6482951/o-poradu>

³⁰ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. s. 26.

³¹ Tamtéž. s. 26.

ale také otázky otevřené a kontrolní, navíc zde novinář svými otázkami navazuje na předchozí výpověď dotazovaného.³² Stejně jako Viktor Jílek vymezuje žurnalistické interview od publicistického, zabývá se tímto problémem i Maršíkův slovník. Nejprve identifikuje konvence publicistického stylu jako srozumitelnost či spisovnost, což pro tuto práci není potřeba dále rozebírat, a následně přímo jmenuje publicistiku rozhlasovou, která dle něj slouží k zobrazení analytického a dokumentárního zaměření.³³ Tím se tedy zabývá podle Jílkova výkladu právě publicistické interview. A tudíž i mnou zkoumaný pořad, který se z velké většiny věnuje zkoumáním vybraných problémů či témat více do hloubky, pokouší se je analyzovat, v některých případech můžeme zaznamenat i prvky reportáže, tedy i jakýsi pokus zdokumentování situace.

³² JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. s. 95.

³³ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. s. 22.

Analytická část

3.1. Kritéria výběru výzkumného vzorku

Výběr jednotlivých epizod ke zpracování pro následující analýzu byl především ovlivněn pandemií onemocnění covidu-19 a druhotně datem vysílání jednotlivých dílů pořadu *Den podle*. Cílem finálního výběru byla tedy selekce těch nejnovějších epizod, které však nijak neovlivnilo probíhající hromadný výskyt infekčního onemocnění covid-19 ve společnosti. To se projevovalo zejména v absenci kulturních témat v jednotlivých epizodách, protože mezi jarem roku 2020 a 2021 byla řada kulturních, společenských ale i sportovních událostí zrušena. To jsem považovala za nepřijatelné z hlediska mého hlavního výzkumného cíle, tedy zaměření se na rozdělení témat dle genderu moderátorů. Tento faktor totiž zásadně ovlivnil výběr témat, kterými se jednotliví moderátoři zabývali, ale i samotný pořad. Tato překážka byla nakonec řešena vynecháním dílů, které se vysílaly za probíhající pandemie. Velký důraz jsem kladla zejména na výběr dílů, které se vysílaly po skončení nouzového stavu v České republice a postupném rozvolnění konkrétních opatření, která umožňovala opětovné zahájení určitých kulturních představení, shromáždění apod.

Dalším důležitým činitelem byla novost jednotlivých epizod. Aby se tento výzkum dal použít do budoucna, bylo důležité využít co nejnovější epizody, které z hlediska sociální konstrukce reality vyobrazují genderové podmínky v dnešní společnosti. Pandemie onemocnění covidu-19 tyto podmínky určitým způsobem proměnila, například ženské akademičky musely zásadně omezit čas věnovaný výzkumu, ztratily téměř 33 procent původně stanoveného času.³⁴ Český týdeník

³⁴ DERYUGINA, Tatyana, Olga SHURCHKOV a Jenna E. STEARNS. COVID-19 DISRUPTIONS DISPROPORTIONATELY AFFECT FEMALE ACADEMICS [online]. Cambridge, January 2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28360/w28360.pdf. Working Paper. NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH.

Respekt se zase v jednom ze svých čísel věnoval tématu, které dokládalo zhoršení ekonomického postavení žen ve společnosti.³⁵ Je těžké však v tuto chvíli přesně určit, jak zásadně jednotlivé změny ovlivní postavení nejenom žen ve společnosti i z hlediska možného výskytu dalších podobných onemocnění, zároveň se některé změny mohou prokázat i s velkým časovým odstupem.

Výsledným vzorkem k analýze jsou tedy data z 62 epizod, které se vysílaly na podzim roku 2019 a v zimě roku 2020. Jedná se o soubor zahrnující asi tři měsíce vysílání. Poměr zastoupení všech moderátorů byl samozřejmě zohledněn, nejsou tak analyzovány celá týdenní vysílání, ale jednotlivé epizody jsem pečlivě vybírala, aby všichni moderátoři měli aspoň přibližně stejný počet analyzovaných epizod. Poslední analyzovaný záznam dílu pořadu *Den podle* je z 21. února 2020, což je několik dnů předtím, než se v České republice objevil první nakažený onemocněním covidu-19. Vzorek tak odráží stav genderových stereotypů těsně před vypuknutím pandemie onemocnění covid-19, kdy započal samotný výzkum pro tuto bakalářskou práci. Z jednotlivých vybraných dílů je v 31 epizodách mužský moderátor a v 31 epizodách ženská moderátorka, aby byl výzkumný vzorek vyvážený i z hlediska četnosti genderu jednotlivých moderátorů.

3.2. Technika výzkumu a způsob zpracování dat

3.2.1. METODA ZAZNAMENÁNÍ DAT

Sběr výzkumného materiálu nebyl nijak komplikovaný díky existenci Audioarchivu pořadu, který je poskytnut prakticky všem pořadům Českého rozhlasu. Konkrétní zaznamenávání dat probíhalo do Microsoft excelové tabulky během poslechu jednotlivých epizod. Jednotlivá poslechnutá témata z jedné epizody jsem řadila do lineárního řádku, další zaznamenaná data z následujících poslechnutých epizod jsem ukládala pod sebe dle toho, jak šla za sebou. Vznikla tak

³⁵ LAUDER, Silvie. PROČ JSOU PRACUJÍCÍ ŽENY OBĚTI I HRDINKY PANDEMIE. *Respekt* [online]. 2021, 21. 3. 2021, **32**(12), 4 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2021/12/proc-jsou-pracujici-zeny-obeti-i-hrdinky-pandemie>

velká tabulka s určitými řádky představující konkrétního moderátora, jeho genderu, a následovalo 6 sloupců s poslechnutými a zakódovanými tématy. Výhodou také bylo, že pořad *Den podle* dodržuje své přesně ustálená pravidla, jedním z nich je právě uvedení vždy šesti témat nehledě na společenskou situaci či časové možnosti pořadu. Zaznamenávání tak mělo hned od začátku ustanoveno šest sloupců, do kterých jsem následně jednotlivá témata kódovala. Díky tomuto faktu, byla i následná analýza vyvážena nejenom z hlediska počtu stejných epizod pro moderátorky i moderátory, ale i z hlediska počtu témat, kterými se zabývali.

3.2.2. TYP KÓDOVÁNÍ

Při samotném kódování bylo důležité rozeznat dvě samostatné kategorie a následně jejich jednotlivé kódy. První kategorií bylo rozeznání a následné zaznamenání typu sociálního pohlaví moderátora, tedy zda se jedná o moderátorku nebo moderátora. To bylo jednoduché určit několika způsoby, nejjednodušeji podle jména moderátora či moderátorky, které zaznělo ve znělce publicistického cyklu, nebo podle nadpisu u jednotlivých epizod, pokud jsem poslouchala z archivu.

Největší překážkou se po několikátém poslechu jevílo kódování druhé kategorie záznamů, tedy přesné rozdělení jednotlivých témat, kterými se moderátoři zabývali, tak, aby se na něm nepodepsaly moje subjektivní názory a přesvědčení. „*Před započítím kódování celého vzorku je nezbytné provést test vhodnosti a úplnosti připraveného kódovníku na několika kódovacích jednotkách. Tak lze odhalit chybějící varianty posuzovaných proměnných nebo jejich nevhodně zvolené nedostatečné diferencující kategorie.*“³⁶ Nakonec jsem se rozhodla řadit témata do šesti kategorií, tedy politika ČR, politika svět, ekonomie, kultura, sociální téma a přírodní vědy. Převážně kvůli předběžné zkoušce analýzy asi deseti dílů a z hlediska toho, že jsem nezaznamenala jiná témata, která by do skupin výše nemohla spadat.

³⁶ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2015. s. 318.

Důležité bylo vymezení, že česká politika se bude vztahovat pouze na české prostředí nikoliv i na Slovensko, u kterého jsem měla tendence přiřazovat stejný kód, pravděpodobně kvůli naší společné historické svázanosti. Jinak se kód politika, ať už česká nebo světová, přiřazoval pro rozhovory, zabývající se jednáním v poslaneckých sněmovnách, mírovými dohodami, volbami, protesty proti režimu, mediálními debatami před volbami, právě schvalovanými zákony, a tak podobně. Do politiky však nespádala témata pouze týkající se státního dění, nýbrž i širokého rozsahu, jako jsou jednání různých mezinárodních organizací, a naopak i menšího, jako bylo tvoření různých koalicí nebo volba nových předsedů politických stran či přímo konkrétní odchody lidí z politiky.

Dále jsem například kód ekonomie zadávala, i pokud šlo o obchody týkající se zároveň politiky vytvářené Evropskou unií, jako byly například otázky evropských sankcí na Rusko či Bělorusko, a které nakonec stejně ovlivnily zejména ekonomiku postihnutých zemí. Kódování kultury se dalo zřetelně určit a definovat, přiřazovala jsem ho zejména k tématům, která jednala o výstavách, koncertech, nových knihách, ale také třeba historických událostech, o kterých se v tu dobu referovalo. Důležité je taky upozornit na spadání různých sportovních témat, kterými se moderátoři v pořadu *Den podle* zabývali, právě do kódu kultura. Tento jev byl dán hlavně minimálním výskytem sportovních témat, tudíž by v následné analýze bylo například pouze pět záznamů, a proto by se z nich nedalo nic vyčíst, zároveň také tím, že sport spadá v české správě právě do ministerstva kultury, a kvůli tomu se zdálo toto zařazení relevantní a smysluplné.

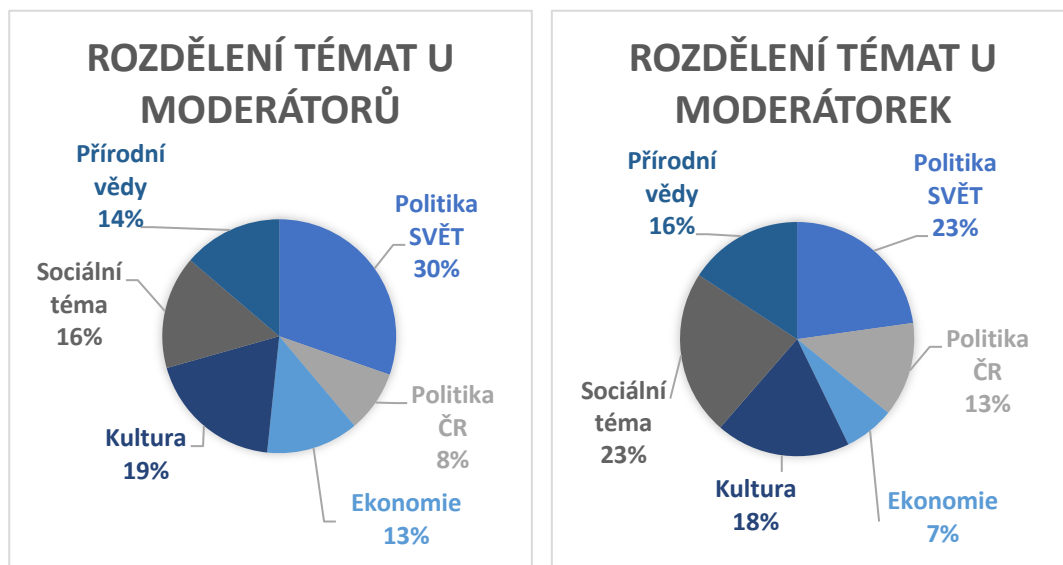
Vývoj nového léku, cestopisná reportáž, narození nových mláďat v zoo, ale i výzkum o duševním zdraví, to všechno jsem zařadila pod kód přírodní vědy. Kód sociálního tématu bylo naopak zapeklité rozeznat od dalších zmíněných. Pokud se řešily problémy spojené s uprchlickou krizí, náležela zde i možnost uvažovat o zakódování jako světová politika, jenomže sociální téma řeší výhradně lidské problémy ne ty náležející státům. Z toho tedy vyplývalo jasné znamení, jak tato témata řadit a kódovat. Úplně stejně jsem tedy následně přistupovala i v otázkách nezaměstnanosti (nejnižší nezaměstnanost v České republice) nebo stávků (stávka učitelů v Německu, stávka pilotů společnosti Lufthansa), případně u témat protestů upozorňujících na stav klimatu (stávka českých středoškolských studentů pro klima pod názvem Fridays for Future).

3.2.3. PRÁCE SE ZÁZNAMEM

Kvalitativní výzkum probíhal tedy následovně. Došlo k poslechu a následnému zaznamenání podle obsahové a tematické analýzy předem zakódovaných jednotlivých témat a genderu konkrétních moderátorů a moderátorek, která se vyskytla ve vybraných epizodách pořadu *Den podle*. Následně se pomocí funkce COUNTIF, která spočítá počet buněk, která splňují určitá stanovená kritéria, jednotlivá témata pro každou epizodu sečetla a vytvořila se tak další tabulku, tentokrát už pouze s čísly představující konkrétní počet témat vyskytlých v dané epizodě. Výsledkem celého výzkumu bylo vytvoření kontingenční tabulky, která se využívá pro zpřehlednění vztahu mezi dvěma a více údaji. Nejenom že rozřadila jednotlivá témata mezi mužské a ženské moderátorky, ale následně je i spočítala, takže jsem mohla rovnou přejít k analýze výsledných dat a tvoření grafů. Bylo však stále nutné, přistupovat k některým datům obezřetně i s možností nalezení určitých chyb, hlavně tedy při kódování, a stanovit si jasná východiska u některých konfliktních rozhodnutí, která jsem si však upřesnila již při základním kódování. Například různé prolínání světových politických témat a ekonomických témat, jejíž problematiku jsem představila v minulé kapitole. S tímto vědomím a nutnou simplifikací jsem následně přistoupila k analýze sesbíraných dat.

3.3. Analýza dat

S pomocí sesbíraných a zakódovaných dat z kontingenční tabulky se tedy dostáváme k samotné analýze. V následující části práce budou rozebrány výsledky z datové analýzy, které jsem pro lepší přehled a porozumění zakomponovala do koláčových a sloupcových grafů. U každého diagramu tedy nejdříve představím vyskytující se procento jednotlivých témat dle genderu moderátorů a moderátorek, následně poté rozeberu i poměry výskytu témat u každého jednotlivě. Konkrétní údaje v grafech se poté budu snažit interpretovat a přikládat jim smysl i z hlediska například zaměření či vzdělání jednotlivých moderátorů a moderátorek.

Graf 01, Graf 02, zdroj: vlastní zpracování

Jak můžeme vidět na Grafu 01, který je zaměřen na poměry přidělených témat u mužských moderátorů, je zde vidět vysoká, více než 50 %, převaha politických a ekonomických témat. Vcelku překvapivé je nízké procento zastupující česká politická témata, a naopak vysoký podíl těch světových. Tento jev se vyskytuje u všech moderátorů, nehledě na jejich gender, a může být dán zaměřením jednotlivých moderátorů, ale také i větším zájmem cílové skupiny o světová politická témata než o ta z domácího prostředí, pro kterou pořad *Den podle* je tvořen. Kultuře, přírodním vědám a sociálním tématům je věnován u mužských moderátorů vcelku stejný prostor, který se pohybuje někde kolem 15 % až 20 %, což je dle mého názoru naprosto v pořádku i kvůli předpisům Kodexu Českého rozhlasu, který jasně stanovuje požadavek, aby maximum posluchačů našlo ve vysílání témata, která je zajímavá.³⁷ Tím je určující i profil samotné stanice, kde se analyzovaný publicistický pořad vysílal.

Český rozhlas Plus je celoplošnou rádiovou stanicí, která se zaměřuje na analytickou publicistiku, zejména v podobě rozhovorů, komentářů nebo analýz. Převážně ji poslouchají muži z větších měst ve vyšších socioekonomických kategoriích, věkově jde o rozmanitý objem publika (od studentů až po seniory). Posluchače Českého rozhlasu Plus zajímá politika a dění ve společnosti, různé

³⁷ Český rozhlas. Kodex Českého rozhlasu. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>

názory na problematiku.³⁸ Také proto se pořad vysílá každý den a témata světové politiky převažují právě z důvodu generace mnohem pestřejší nabídky témat, než jsou clustery témat politiky české.

Pokud se nyní zaměříme na data odrážející se v rozdělení témat u ženských moderátorek, která vidíme na Grafu 02, můžeme zaznamenat úplně opačný trend než u jejich mužských protějšků. Téměř 60 % jejich vysílání je věnováno přírodním vědám, sociálním tématům a kultuře. Stejný procentní podíl jako u vysílání mužských moderátorů má v tomto případě kultura, zde najdeme rozdíl pouze jedno procentní. Na první pohled je také vidět nízké procento témat ekonomie ve vysílání ženských moderátorek, které je poloviční oproti podílu ekonomických témat u mužských moderátorů v pořadu *Den podle*. Opět zde najdeme procentní převahu světových politických témat nad těmi z domácího prostředí, což, jak už jsem vysvětlovala, může být dáno předpokládanou preferencí u posluchačů, tak zaměřením moderátorů. Vyšší prezentace některých témat u jednotlivých moderátorů může být samozřejmě dána jejich vzděláním, tedy specializací, a dřívějšími oblastmi zaměstnání.³⁹ Připomínám, že i samotní moderátoři se podílejí na přípravě vysílání a výběru témat, není to zdaleka jen úkol editorů a editorek. Zároveň to ale může být ovlivněno genderovou stereotypizací, jak už jsem nastínila v teoretické části. V následujících několika řádcích tedy budu analyzovat rozdělení témat u jednotlivých moderátorů a porovnávat to s jejich zaměřením a profesními zkušenostmi. Výsledkem by měl být jednoduchý a jednoznačný důkaz, zda se rozdělení témat opravdu od genderu moderátorů nějak odvíjí, či nikoliv.

³⁸ Rada.rozhlas.cz [online]. Praha: Český rozhlas, 1997 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/03617254.pdf>

³⁹ Petr Šimůnek je například také šéfredaktorem české verze ekonomického časopisu Forbes. Libor Dvořák zase pracoval jako redaktor ve Východoevropské informační agentuře a je překladatelem z ruštiny. Lucie Vopálenská působila jako externistka ve slovenském vysílání pro národnostní menšiny.

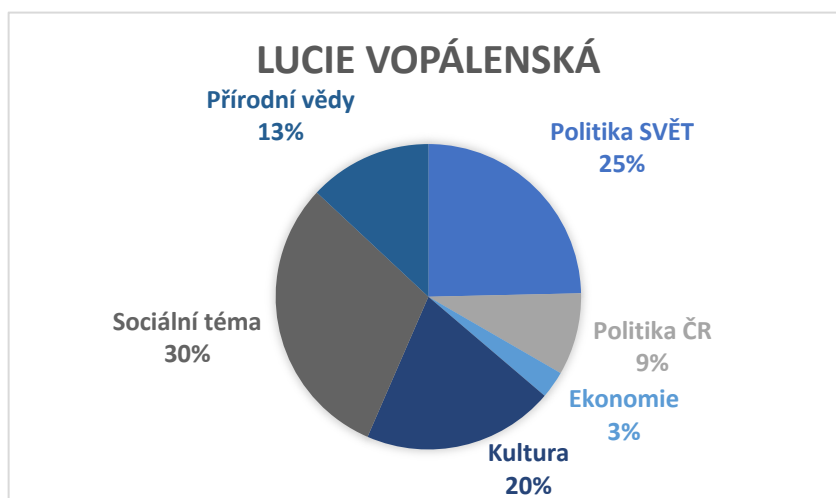
Graf 03, zdroj: vlastní zpracování

U Martiny Maškové můžeme zaznamenat vysoký podíl výskytu, konkrétně téměř 75 %, u přírodních věd, sociálních témat a kultury. Výskyt vysokého procenta přírodních věd, fakticky jedna čtvrtina celého vysílání, vysvětluje její vzdělání a pozdější zaměření. Vystudovala totiž učitelství biologie a chemie v Praze a v dnešní době se zabývá především popularizací vědy, například i v pořadu *Laboratoř*.⁴⁰ Její zaměření a vzdělání tedy vyjasňuje, proč se klade přírodním vědám v jejím vysílání největší prostor, zabývá se tématy jako zdravotní přínosy a rizika vegetariánství, české děti v evropském výzkumu jako jedny z nejaktivnějších, nové archeologické nálezy v Letech u Písku nebo bakterie novorozenců.

Čemu bych však věnovala velkou pozornost, je téměř stejný procentní podíl u sociálních témat a kultury, jako právě u přírodních věd. Zároveň velmi malý podíl, ani ne 10 %, mají třeba ekonomie či česká politika ve vysílání pořadu *Den podle Martiny Maškové*. U této moderátorky převažují tedy sociální, kulturní a přírodní témata nad politickými nebo ekonomickými tématy, je zde tedy jasně znát, že dochází k určitému ovlivňování výběru a přiřazení určitých témat, které

⁴⁰ Český rozhlas. Martina Mašková. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/martina-maskova-5000076>

nelze jinak vynaložit než právě ovlivněním představy náležitých témat vybraného genderu.

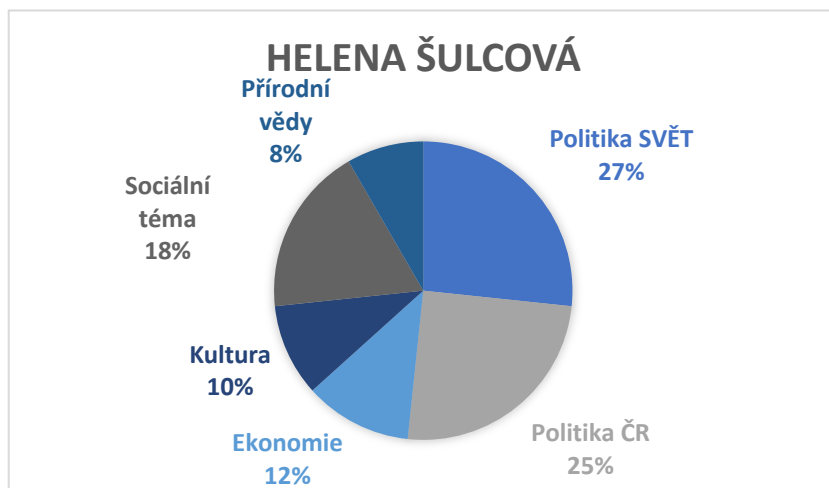
Graf 04, zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako u Marty Maškové, z analýzy dat z vysílání Lucie Vopálenské je opět jasné, jaké je její pravděpodobné zaměření. Celých 30 % svého vysílání se Vopálenská věnuje sociálním tématům, což vysvětluje její studium na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovi a pozdější zaměřené vysílání pro národnostní menšiny.⁴¹ Vopálenská referovala o tématech týkajících se výročí založení Evangelické teologické fakulty, předáváním různých cen nebo důchodovým věkem v budoucnosti. Její sociálně tematické zaměření potvrzuje i její bývalé zaměstnání, tedy moderace sociálně-politického pořadu *Na hraně*. Vcelku nepřekvapivý je tedy vysoký podíl světové politiky, tedy 25 %, kde informovala především o probíhajících situacích v Číně a Izraeli. Stejný trend jako u Marty Maškové, tedy vysoký podíl přírodních věd a kultury, zaznamenáme i u jejího vysílání.

Co jsem však předpokládala, jsou téměř chybějící ekonomická témata, která stejně jako u Marty Maškové nepřesahují ani 7 % celkového vysílání. A přestože je její bývalé zaměření dané právě moderací pořadu *Na hraně* i na domácí politiku, v jejím vysílání je jí věnováno pod 10 %. Je zde tedy opět patrná jakási blokáce

⁴¹ Český rozhlas. Lucie Vopálenská. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/lucie-vopalenska-5003886>

některých vybraných témat, která může být dána právě i již zmíněnými určitými genderovými představami o tom, o čem by jednotlivá sociální pohlaví měla referovat a zajímat se.

Graf 05, zdroj: vlastní zpracování

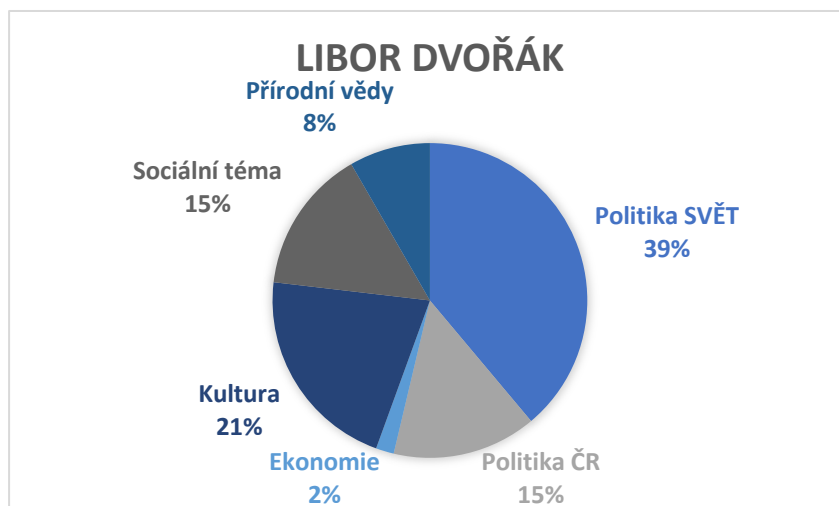
Helena Šulcová vystudovala bakalářský obor mediálních studií a žurnalistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci.⁴² Dále je také moderátorkou řady pořadů v Českém rozhlasu, České televizi, Frekvenci 1, ale i německé veřejnoprávní stanici MDR.⁴³ Má tedy jasný přehled v téměř všech oborech a nejčastěji referuje o Spojených státech amerických, Číně, Itálii, Evropské unii a Británii. Přes 50 % jejího vysílání je tak věnováno politice, ať už české nebo světové. Zdá se, že zde můžeme zaznamenat určitou preferenci v některých státech, tento fakt však může být dán i právě nacházejícími se reportéry Českého rozhlasu v některých oblastech.

Pozoruhodné je i vcelku vysoké procento ekonomie oproti jejím kolegyním. Co však stále zůstává stejné a tedy potvrzené, jako u všech ženských moderátorek, je vysoký podíl sociálních témat, který je na 18 % celkového vysílání pořadu *Den*

⁴² Helena Šulcová. Pracovní zkušenosti. In: LinkedIn.com [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/in/helenasulcova>

⁴³ Helena Šulcová. Reference. In: helenasulcova.com [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <https://www.helenasulcova.com>

podle Heleny Šulcové. Ostatní témata, u kterých jsme mohly zaznamenat procentní převahu i u jejích kolegyň, však procentní převahu u Heleny Šulcové nemají. Tento trend tedy její vysílání nepodporuje a může se i na první pohled zdát, že vysílání v jejím podání je tematicky z hlediska genderu v celku vyvážené.

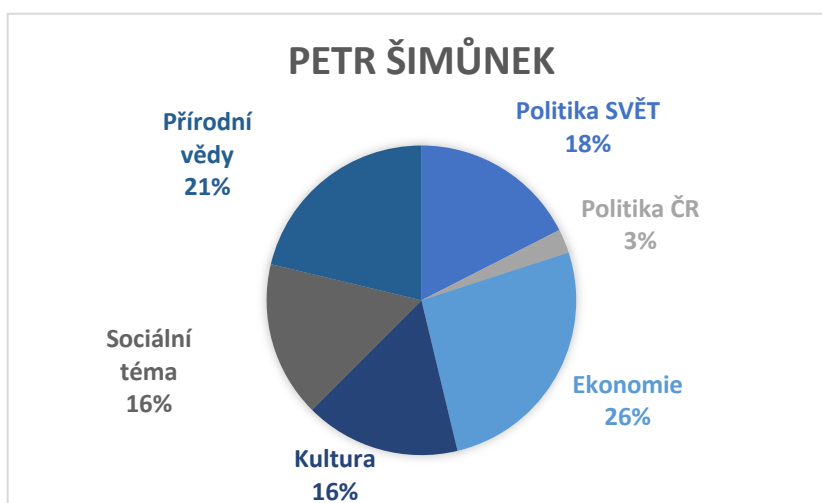

Graf 06, zdroj: vlastní zpracování

Po ženských redaktorech následuje analýza vysílání mužských moderátorů. Byla sledována stejná kritéria a grafy slouží jako srovnávací materiál k závěrečným shrnutím a hypotézám. U analýzy vysílání Libora Dvořáka ihned zaujme téměř 40% podíl světových politických témat. To může na první pohled vypadat jako důležitý údaj a potvrzovat vstupní hypotézy, je však nutné vzít v úvahu stejné parametry jako u ženských moderátorek, totiž osobité zaměření, specializace a dosažené vzdělání a zkušenosti. Libor Dvořák vystudoval filozofii a ruštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovi a dále se věnoval hlavně Rusku a postsovětskému prostoru.⁴⁴ Převaha tohoto tématu tedy není překvapující a zároveň se dala předpokládat. Nejvíce se věnuje Rusku, Bělorusku, Kyrgyzstánu, Turecku, Ukrajině nebo třeba Íránu. Je pravidelným politickým komentátorem i pro jiné stanice média veřejné služby, a to nejen rozhlasového, ale i televizního.

⁴⁴ Český rozhlas. Libor Dvořák. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/libor-dvorak-5003286>

Přestože se věnuje českým politickým tématům asi z 15 % svého celkového vysílání, ani tady se nezapře jeho orientace na postsovětské země. Ve svém vysílání se například věnoval agresivitě ruské a čínské ambasády v Praze, veřejnému slyšení v Senátu o národní bezpečnosti a obchodu s Čínou, nebo výstavě Masakr na náměstí Nebeského klidu v Ostravě. Podíl kultury je na stejných číslech jako u všech ostatních moderátorů a moderátorek, tedy asi kolem 20 %. Nečekané je velmi malé procento ekonomie, které je pouze dvou procentní, což je méně než u některých jeho ženských kolegyň.

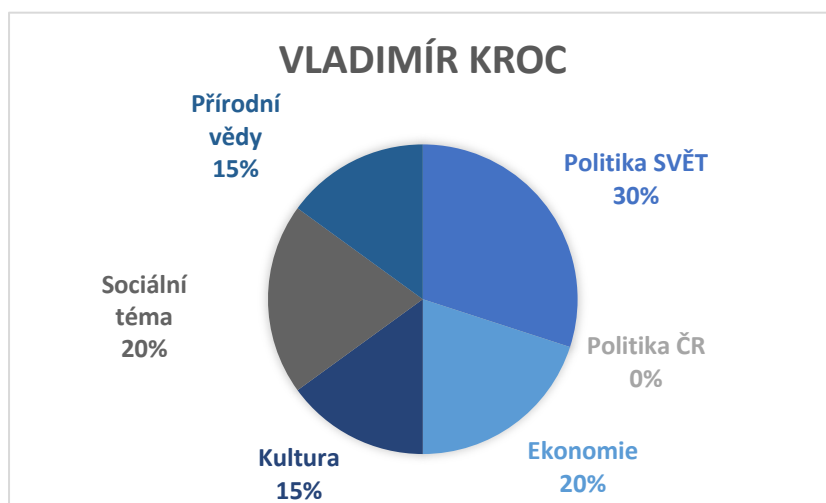
Graf 07, zdroj: vlastní zpracování

Velké procento ekonomických témat, přes jednu čtvrtinu celého vysílání, se nedá u analýzy moderování Petra Šimůnka přehlédnout. Není to však nic překvapivého, pokud se podíváme blíže, čím se zabývá. Šimůnek vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze a dále se věnoval ekonomické žurnalistice, moderuje ekonomický pořad *Řeči peněz* na Českém rozhlasu a také je šéfredaktorem české verze časopisu *Forbes*.⁴⁵ Ve svém vysílání se tak zabýval třeba bezkontaktním placením, úvaze o stanovení minimálních cen za letenky nebo uvalováním cel.

⁴⁵ Český rozhlas. Petr Šimůnek. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/petr-simunek-5002287>

Jednotlivé specializace autorů tak ukazují, že každý z nich má díky svému speciálnímu zaměření některou oblast, v níž výrazně vyniká a v níž saturuje celkový rámec programové řady. V této souvislosti se dá uvažovat i o celkové vyváženosti personálního zastoupení moderátorů a moderátorek, kdy se každý zaměřuje na konkrétní oblast a ta je pouze pro něj jedinečná.

Velký prostor je při jeho vysílání také kladen na přírodní témata, jímž je věnováno 21 % celkového vysílání *Den podle* Petra Šimůnka, referoval o Nobelových cenách za chemii nebo o nejrychlejších počítači. Na Grafu 07 jde i zaznamenat celkem malé procento zahrnutí politických témat, zejména těch z českého prostředí, které neobsahují ani 5% vysílání.

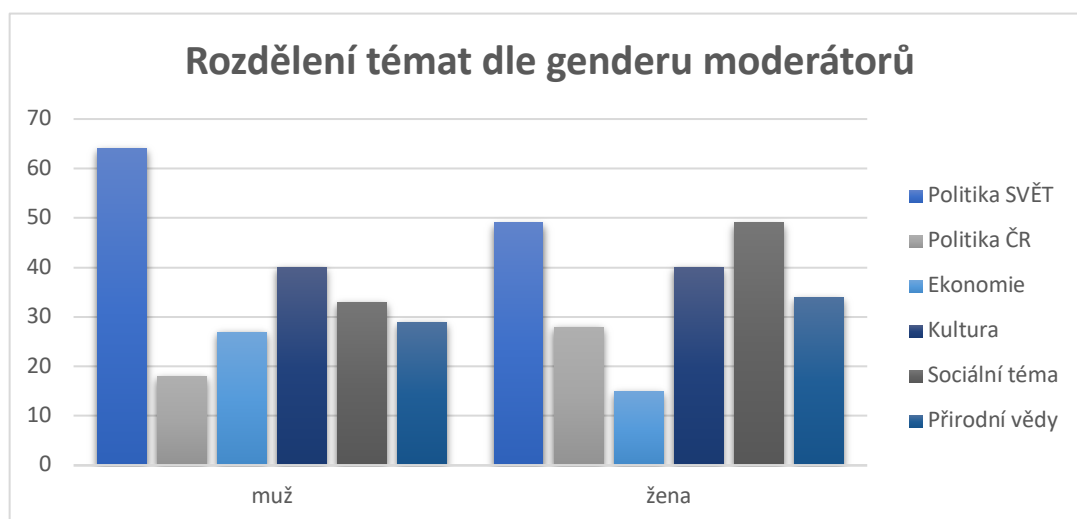
Graf 08, zdroj: vlastní zpracování

Analýzu vysílání Vladimíra Kroc je vidět na Grafu 08 a ihned zaujme hlavně převahou politických a ekonomických témat, která tvoří téměř 50 % celkového vysílání. Vladimír Kroc vystudoval Vysokou školu ekonomickou, konkrétně mezinárodní obchod. Během studia založil studentský rozhlas po drátě a později v rozhlase pracoval jako parlamentní zpravodaj.⁴⁶ Referoval tak například ve svém vysílání o kauze Watergate, a co přínosného přinesla pro žurnalistiku. Tyto

⁴⁶ MARIANOVÁ, Lenka. *Hlavně, aby člověk aspoň občas pocítil záchvěv štěstí*. In: iList.cz. [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <http://www.ilist.cz/clanky/vladimir-kroc>

poznatky vysvětlují vysoká procenta jak u ekonomie, tak u světové politiky. Ve světové politice se nejvíce věnuje Slovensku, Spojeným státům americkým, Kosovu, Číně, Itálii, Indii nebo Německu.

Co je ale zarážející, je kompletní absence politických témat z domácího prostředí. Tento jev může být pravděpodobně dán nízkým výstupem Vladimíra Kroce ve vybraném vzorku dat a pokud bych výzkumný vzorek rozšířila, mohlo by to ovlivnit i podíly jednotlivých témat. Další témata jsou na téměř stejných procentech jako u ostatních moderátorů, tedy že se přírodní vědy, sociální témata a kultura pohybují mezi 15–20 %.

Graf 09, zdroj: vlastní zpracování

Přestože se po přesném rozebrání vysílání u jednotlivých moderátorů může zdát, že jejich jednotlivý výběr témat odpovídá často jejich předchozím zkušenostem, ať už ze zaměstnání nebo ze studia. Dále také existuje řada výjimek a výchylek jako třeba u Petra Šimůnka, který se z velké části věnoval přírodním vědám či sociálním tématům a zároveň kladl vcelku malý důraz na politiku z domácího prostředí. U Heleny Šulcové, jejíž vysílání bylo tvořeno z více než poloviny politickými tématy.

Opak je však pravdou. Na grafu výše, Graf 09, lze zaznamenat jasný rozdíl v ekonomických tématech, kterých je u mužských moderátorů téměř dvakrát více, jak u ženských moderátorek. Dále je zde také patrný asi třetinový nárůst sociálních témat u ženských moderátorek než u vysílání vytvářeného muži. Podíl přírodních témat zase převažuje u ženských moderátorek. Vcelku nepředvídatelný se zdá podíl

kulturních témat ve vysílání pořadu *Den podle*, který je úplně stejný ať u mužských moderátorů nebo u ženských moderátorek. Témata světové politiky zase převažují u mužských moderátorů, oproti těm u ženských moderátorek, a to asi o pětinu, všeobecně je jí však v pořadu věnováno hodně pozornosti, a tak její celková převaha, jak u mužských či ženských moderátorů, není překvapivá. Naopak politická témata z českého prostředí mají větší nárůst u moderátorek, což může být dáno několika faktory. Jedním z nich je zaměření Heleny Šulcové, dalším třeba politická situace během vysílání vybraného vzorku epizod, která se na výběru témat také mohla podepsat, i mé samotné kódování jednotlivých témat mohlo tento výsledek ovlivnit. Tak či onak, je na první pohled patrná jasná převaha rozdělení ve třech kategoriích, které jsem původně předvíдалa. Lze tedy sumarizovat, že ekonomických témat mají mužští moderátoři více, a to téměř o polovinu, sociálních témat mají více zahrnuto ve svém vysílání moderátorky, a to asi o třetinu více, a nakonec že politickým tématům, tedy těm světovým, se mužští moderátoři věnují o 20 % více času než jejich kolegyně.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala publicistickému pořadu *Den podle* vysílaném na veřejnoprávní rozhlasové stanici Český rozhlas Plus, konkrétněji jsem svůj výzkum situovala na genderovou vyváženost moderátorů a moderátorek v otázce rozdělení témat. S opřením o teorii sociální konstrukce reality odráží práce stav přemýšlení o publicistické tvorbě a genderové vyváženosti v době před pandemií nemoci covidu-19 ve veřejnoprávním médiu, a zároveň kopíruje způsob uvažování o genderových rolích v mediální politice.

Cílem bakalářské práce bylo potvrdit či vyvrátit předem stanovené hypotézy vycházející z předpokladů vyzorovaných konceptů pořadu *Den podle* nebo přímo ze samotného Kodexu Českého rozhlasu.

Hypotéza 1: **Výběr témat představený moderátory a moderátorkami pořadu *Den podle* souvisí s genderovou stereotypizací v podobě společností určených oblastí, kterým by se jednotlivá sociální pohlaví měla věnovat.** Tuto hypotézu jsem chtěla potvrdit poslechem určitého počtu dílů pořadu *Den podle*, který z hlediska sociální konstrukce reality odráží společenské podmínky, konkrétněji mnou zkoumané genderové stereotypy, v konkrétním čase a v konkrétní společnosti. Toto tvrzení se z větší části prokázalo s přihlédnutím k představeným grafům. Politických témat mají více mužští moderátoři, sociálními tématy se zase zabývají více ženské moderátorky. Je však potřeba pohlížet na výsledky kriticky, a to z mnoha různých důvodů, jako jsou autorská seberegulace, editorské pohlížení na vyváženost v rámci celého pořadu, tedy týdenního vysílání, nikoli pouze konkrétních dílů. Toto všechno jsou příčiny, kvůli kterým by mohla být výsledná analýza kompromitována.

Druhou hypotézu, tedy že **pořad *Den podle* vzbuzuje porušení na článek 18 Kodexu Českého rozhlasu, který odkazuje na věnování zvýšené pozornosti rovnoprávnosti mužů a žen, dále také poukazuje na zákaz diskriminace, zejména z důvodu pohlaví,** jsem zkoumala stejným způsobem a výsledná data v některých prostředcích porušení potvrzují. I v tomto případě je však nutné vzít v úvahu další faktory. Jedním z nich je zaměření stanice, nejenom obsahu, ale

i cílové skupiny posluchačů, tedy pro koho vysílá, dále zde existují také určité editorské zvyklosti. Typickým posluchačem stanice Český rozhlas Plus je muž z většího města z vyšší socioekonomické kategorie, kterého zajímá převážně politika a dění ve společnosti.⁴⁷ Editorskými zvyklostmi tedy může být zakládat vysílání zejména na politických tématech, a protože je pořad Den podle vysílán každý den, převážně v něm najdeme tento fenomén nápadným, i když z hlediska zaměření stanice a její orientace, se jedná o naprosto přirozené jednání.

Výběr témat s odrazem genderové stereotypizace ve společnosti ani podezření na porušení článku 18 se tak nakonec plně neprokázalo. Částečnou genderovou stereotypizaci jsme u určitých moderátorů zaznamenat mohli, výsledný pohled ale ukázal, že značná část vybraných témat se odvíjí podle zaměření jednotlivých moderátorů a moderátorek. Lze to vyzorovat u témat, která jsou podle genderových rolí v naší společnosti určena převážně mužům. V mém výzkumu se jim však nevěnovali ani někteří mužští moderátoři. Například u Petra Šimůnka nebo Vladimíra Kroce byla sice světová politika ve velké části zastoupena, té domácí se nad 5 % nevěnoval ani jeden z nich. Přestože některá data ukazují, že ženy ve svých pořadech prezentují méně velkých politických témat, nepodařilo se zároveň prokázat jasný a zřetelný důkaz, že jde o diskriminační fakt. Důvodem mohou být editorské zvyklosti, tedy snaha o celkovou vyváženost pořadu. Ten v podobě personálního zastoupení jednotlivých moderátorů, kteří se zaměřují vždy na jednu konkrétní oblast, v souhrnu týdnů funguje jako rovnoměrný celek.

Dále je potřeba upozornit také na umístění pořadu ve vysílacím schématu a ohledech na cílovou skupinu. V tomto kontextu je třeba si vždy uvědomit, komu je pořad určen, na jaké stanici se vysílá, v kolik hodin a pro jaké konkrétní publikum. Všechny tyto konvence nadále ovlivňují samotný výběr témat jak jednotlivými moderátory, tak především celým týmem a jeho editorským korektivem. Posledním důležitým faktorem, na který bych chtěla upozornit, je

⁴⁷ Rada.rozhlas.cz [online]. Praha: Český rozhlas, 1997 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/03617254.pdf>

možný výskyt seberegulace, tedy dobrovolného výběru či možného upřednostnění některých témat, jak u moderátorek, tak u moderátorů. Je tedy možné, že si například Martina Mašková nevěří v referování o ekonomických tématech, a proto je do svého vysílání nezařazuje. Podobně to může fungovat i u jejích mužských kolegů.

Opakovaně jsem upozornila, že moje zjištění mohou být napadena z hlediska malého množství zkoumaného vzorku, malého časového rozmezí nebo s ohledem na nové společenské uspořádání ovlivněné stále probíhající pandemií. Výsledkem je tedy odraz uvažování o genderové stereotypizaci ve velice konkrétní době ve veřejnoprávním médiu. Zároveň ale jde o závažná zjištění z hlediska stereotypizace genderových rolí v mediálním prostředí, která jsou o to více zarážející, když se vyskytují ve veřejnoprávním médiu.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

1. BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-859-5946-1.
2. *Den podle...* [rozhlasový pořad]. ČRo 4 – Plus. 25. 10. 2019 – 5. 3. 2020 17:10. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/den-podle>

Literatura

1. BRANNON, Linda. *Gender: psychological perspectives*. Seventh edition. New York, 2017. ISBN 978-113-8182-349.
2. BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE. *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*. roč. 3. č. 2. s. 77-101. ISSN 1478-0887.
3. DUDOVÁ, Radka, Alena KŘÍŽKOVÁ a Drahomíra ZAJÍČKOVÁ. *Gender v managementu: kvalitativní výzkum podmínek a nerovností v ČR*. Praha: VÚPSV, 2006. ISBN 80-870-0732-8.
4. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 2. vydání. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
5. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
6. JARKOVSKÁ, Lucie. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Nesehnutí, 2005. ISBN 80-903-2286-7.
7. JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2218-3.

8. MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7.
9. MAYRING, Philipp. *Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution*. Klagenfurt, 2014. Dostupné z: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/39517>
10. OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8403-6.
11. PYTLIKOVÁ, Mariola. *Gender wage gap and discrimination in the Czech Republic*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. ISBN 78-80-248-2940-1.
12. SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4735-689.
13. STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.
14. TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-807-3676-834.
15. WEBER, Robert Philip. *Basic Content Analysis*. 49. Newbury Park: SAGE, 1990. ISBN 0803938632.

Internetové zdroje

1. Český rozhlas. Kodex Českého rozhlasu. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>
2. Český rozhlas. Martina Mašková. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/martina-maskova-5000076>

3. Český rozhlas. Libor Dvořák. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.16.04.2021].
Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/libor-dvorak-5003286>
4. Český rozhlas. Lucie Vopálenská. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021].
Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/lucie-vopalenska-5003886>
5. Český rozhlas. O pořadu Den podle... In: Rozhlas.cz [online]. [cit.14.04.2021].
Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/den-podle-6482951/o-poradu>
6. Český rozhlas. Petr Šimůnek. In: Rozhlas.cz [online]. [cit.16.04.2021].
Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/petr-simunek-5002287>
7. DERYUGINA, Tatyana, Olga SHURCHKOV a Jenna E. STEARNS. COVID-19 DISRUPTIONS DISPROPORTIONATELY AFFECT FEMALE ACADEMICS [online]. Cambridge, January 2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28360/w28360.pdf.
Working Paper. NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH.
8. Helena Šulcová. Pracovní zkušenosti. In: LinkedIn.com [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/in/helenasulcova>
9. Helena Šulcová. Reference. In: helenasulcova.com [online]. [cit.16.04.2021].
Dostupné z: <https://www.helenasulcova.com>
10. HIEBERT, Dennis. What does 'The Social Construction of Reality' Mean? In: Youtube.com [online]. [cit.16.11.2020]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=SqFhdIgs6w&list=PLdq05WBsfecCGr90XfBNrp9NO_QsegGAd&index=2&t=0s
11. NEŠPOR, Zdeněk R. a Olga VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník* [online]. 3. verze. Praha: Karolinum, 2018 [cit. 2021-04-14]. ISBN 0-7184-311-3. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/VSgS>
12. MARIANOVÁ, Lenka. *Hlavně, aby člověk aspoň občas pocítil záchvív štěstí*. In: iList.cz. [online]. [cit.16.04.2021]. Dostupné z: <http://www.ilist.cz/clanky/vladimir-kroc>

13. Rada.rozhlas.cz [online]. Praha: Český rozhlas, 1997 [cit. 2021-04-21].
Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/03617254.pdf>

NÁZEV:

Genderové stereotypy v rozhlasové publicistice. Případová studie pořadu Českého rozhlasu Plus *Den podle*.

AUTOR:

Daniela Pešková

KATEDRA:

Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUcí PRÁCE:

doc. Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

ABSTRAKT:

Diplomová práce řeší otázku genderových stereotypů v oblasti denní rozhlasové publicistiky na příkladu denního publicistického pořadu vysílaného na veřejnoprávní rozhlasové stanici Český rozhlas Plus, *Den podle*. Cílem práce bylo prokázat či vyvrátit dvě předem stanovené hypotézy, zabývající se tematickou vyrovnaností témat a Kodexem Českého rozhlasu ve vztahu k genderu. Pomocí obsahové a tematické analýzy, zakotvené v kvalitativní analýze, prozkoumala tato práce výzkumný vzorek pořadu a s oporou v teorii sociální konstrukce reality stanovila základní tendence, jež se v rozhlasovém vysílání projevují. Předmětem zájmu byla moderace pořadu, jeho dramaturgie, klasifikace a frekvence témat, způsob prezentace.

KLÍČOVÁ SLOVA:

sociální konstrukce reality, stereotyp, gender, veřejnoprávní médium

TITLE:

Gender stereotypes in radio journalism. Case study of the show *Den podle* by Český rozhlas Plus.

AUTHOR:

Daniela Pešková

DEPARTMENT:

The Department of Theatre, and Film Studies

SUPERVISOR:

doc. Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

ABSTRACT:

This diploma thesis addresses the issue of gender stereotypes in the field of daily radio journalism on the example of a daily journalistic programme *Den podle*, broadcast on the public radio station Czech Radio Plus. The work aimed to prove or disprove two predetermined hypotheses, which deal with the thematic balance of topics and the Czech Radio Codex in relation to gender. Using content and thematic analysis, rooted in qualitative analysis, this work examined the research sample of the programme and, based on the theory of the social construction of reality, determined the basic tendencies that manifest themselves in radio broadcasting. The subject of interest was the moderation of the programme, its dramaturgy, classification and frequency of topics, and method of presentation.

KEYWORDS:

social construction of reality, stereotype, gender, public radio